

KULTÚRA ÉS FENNTARTHATÓSÁG AZ ANTROPOCÉNBEN: EGY KUTATÁSI PROGRAM EREDMÉNYEI (2023-2025)

FEKETE RICHÁRD – TÓTH BENEDEK

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

A KUTATÁS CÉLJA

Kérdés:

- fenntartható-e maga a kultúra mint az értelem szociálisan konstruált és elrendezett mintázatait létrehozó és működtető integrált rendszer abban a formájában, ahogyan jelenleg ismerjük?

Cél:

- a kultúra fenntarthatóságának humántudományos, alapvetően elméleti kereteinek, lehetőségeinek feltárása

Elméleti keret:

- az antropocén fogalmába sűríthető ökológiai, de ugyanilyen jelentőséggel a mesterséges intelligencia formájában jelentkező technikai változásokkal kapcsolatos elméletek

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

Eredmény

- A közös kutatás során számos kulturális alakzatot azonosítottunk, mely egyértelműen reflektál a környezeti és kulturális fenntarthatóság jelenségére. Felismertük, hogy ezek a – részben irodalmi, részben audiovizuális narratívákból kirajzolódó – alakzatok maguk is komoly változásban vannak, és azonosításuk kulcsszerepet tölt be a természeti és kulturális értelemben vett válsághelyzet értelmezésében, s ezáltal a kulturális fenntarthatóvá tételében.

2024. május 16. *Kultúra, fenntarthatóság, fikció. A klímaválság elbeszélései* (workshop)

Közösen tartottunk workshopot 20 fő számára a Pannon Egyetem N épületében. Az interaktív workshopon arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a környezeti fenntarthatóság zálogául szolgáló kultúra milyen történetek segítségével biztosíthatja saját fenntarthatóságát. A workshop fókuszában a klímaválság elbeszéléseinek valós vs. fikciós megközelítése állt.

<https://tkp2021.htk.uni-pannon.hu/eloadasok/fekete-richard-toth-benedek-kultura-fenntarthatosag-fikcio-a-klimavalsag-elbeszelese-workshop>

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2024 szeptemberétől: a Tömegkultúra és médiaműfajok c. kurzusra készült: *Az antropocén valósága és a spekulatív fikció: (hol) van (a) határ? Ökológiai válság, kultúra, irodalom: elbeszélhetőség és fenntarthatóság* című (tananyag)

A Tömegkultúra és médiaműfajok című kurzus keretében a kulturális fenntarthatóság problémáinak és az ezzel szorosan összekapcsolódó antropocén felvetette kérdéseknek irodalmi, kulturális, illetve médiareprezentációit elemezzük. A tananyag pilot-verziója 2024 decemberére készült el, és 2025 őszén kezdtük el használni.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2024. szeptember 27. Kutatók Éjszakája: *irodalom és a kultúra fenntarthatósága* (ismeretterjesztő előadás)

Irodalom és a kultúra fenntarthatósága címmel tartottunk előadást mintegy 20 fő előtt a 2024-es Kutatók Éjszakáján (szeptember 27-én) a Pannon Egyetemen. Az előadáson arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a környezeti fenntarthatóság zálogául szolgáló kultúra milyen történetek segítségével biztosíthatja saját fenntarthatóságát. Az előadás fókuszában a klímaválság elbeszélései és a kultúra medatizációjának környezetre gyakorolt következményei álltak.

<https://likebalaton.hu/telepules/veszprem/hireink/kutatok-ejszakaja-keszthely-380611/>

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2024. november 15. BME-ELTE: *Társadalom / természet / gép – a hibriditás reflexiói a kultúratudományban és az irodalomban* (konferenciaelőadás)

A BME és az ELTE által közösen rendezett *Természet, kultúra, ökológiai válság* című konferencián (2024. november 14-15.)
adtunk elő *Társadalom / természet / gép – a hibriditás reflexiói a kultúratudományban és az irodalomban* címmel.

<https://sites.google.com/view/kdfi2024/program>

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2025. Március 26. Tudomány a kocsmában: *Az ökológiai válság = kulturális válság? fenntarthatósága* című előadás (ismeretterjesztő előadás)

Az *Ökológiai válság = kulturális válság? fenntarthatósága* címmel tartottunk előadást mintegy 50 fő előtt a 2025 március 26-án a *Tudomány a kocsmában* rendezvénysorozaton a veszprémi Sport Pubban. Az előadáson arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a természetben történő, de valójában a kultúrában megélt ökológiai válsággal kapcsolatos tapasztalatainkat, félelmeinket, szorongásainkat és reményeinket milyen kulturális mechanizmusok és történetformáló alakzatok rendezik formákba.

<https://mk.uni-pannon.hu/index.php/home/hirek-hu/3191-tudomany-a-kocsmaban-okologiai-valsag-kulturalis-valsag>

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2025. június. EU-MIND (CERV) pályázat benyújtása. Proposal number: 101252789 (pályázat)

A CERV-2025-CITIZENS-CIV alapján beadott *Shaping Perceptions of the EU: Disinformation, Media Influence, and Political Narratives* című pályázatban konzorciumi partnerként szereplő Pannon Egyetemet Csrepka Máté, Fekete Richárd és Tóth Benedek képviselte (konzorcium vezetője: EDUCONS University, Serbia). A pályázati anyagban nagy hangsúlyt kaptak a fenntarthatóság tágabban értelmezett kérdései a médiahatással és politikai narratívák képződésével összefüggésben. A pályázatot 2025. 10. 27-én elutasították.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2025. június 26. PlanetB blog (ismeretterjesztő cikk):
*Mesterséges intelligencia, ökológiai válság és a kultúra
fenntarthatósága*

A szöveg rámutat, hogy az antropocén ökológiai válsága és az AI technikai átalakítása közös módon bontják le a természet és kultúra határait. A fenntarthatóság szempontjából ez azt jelenti, hogy a környezet többé nem „külvilág”, hanem aktív, velünk összefonódó tényező, amelyben az emberi és nem-emberi ágenciák együtt alakítják a valóságot. A jövő fenntarthatósága így csak akkor érthető meg, ha a technikát, a kultúrát és a természetet egységes, kölcsönösen ható rendszerként kezeljük.

https://planetb.blog.hu/2025/06/26/mesterseges_intelligencia_okologiai_valsga_es_a_kultura_fenntarthatosaga

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2025 ősz. Antropocén kilátások (Kijárat Kiadó): *Mesterséges intelligencia, ökológiai válság és a kultúra fenntarthatósága* (tanulmány)

Az Antropocén Kilátások munkacímű, Kijárat Kiadónál megjelenő tanulmánykötetbe szánt, *Mesterséges intelligencia, ökológiai válság és a kultúra fenntarthatósága* című szöveg. A kötet 2026-ban jelenik meg, jelenleg a kézirat szerkesztése zajlik.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2025. november. Irodalmi Szemle, 2025/11, 66-85.: *Az antropocén valósága és a spekulatív fikció: (hol) van (a) határ?*
Esettanulmány Moskát Anita Szerződési szabadság című kisregénye alapján. (tanulmány)

Az Irodalmi Szemle című folyóiratban megjelent *Az antropocén valósága és a spekulatív fikció: (hol) van (a) határ?* esettanulmány Moskát Anita Szerződési szabadság című kisregény alapján című tanulmány.

<https://irodalmiszemle.sk/2025/11/irodalmi-szemle-2025-11-tartalom/>

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2024. június 3. Pannon Kultúrklub: *Álmodnak-e az írók valódi bárányokkal? Beszélgetés a spekulatív fikcióról* (ismeretterjesztő beszélgetés) – Fekete Richárd

A veszprémi Papírkutyában zajló programsorozaton vezettem ismeretterjesztő beszélgetést a Pannon Kultúrklubban. A két népszerű íróval (Moskát Anitával és Veres Attilával) zajló beszélgetés fókusza az antropocén korszak lehetséges elbeszéléseire és a spekulatív fikció megközelítésére esett. A fő kérdés: milyen elbeszélések segítségével lehet elbeszélni a klímaválságot? Alkalmas-e a spekulatív fikció a természeti és kulturális válság, illetve a fenntarthatóság témakörének elbeszélésére?

<https://htk.uni-pannon.hu/tudomanyos-elet/pannon-kulturklub/meghivo-a-pannon-kulturklub-juniusi-esemenyere>

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2024. november. PlanetB blog: *Mit mond a kortárs irodalom természet és társadalom, klímaváltozás és kizsákmányolás viszonyáról?* (Ismeretterjesztő cikk) – Fekete Richárd

Ismeretterjesztő cikk publikálása *Mit mond a kortárs irodalom természet és társadalom, klímaváltozás és kizsákmányolás viszonyáról?* címmel a PlanetB projekt blogján.

https://planetb.blog.hu/2024/11/23/mit_mond_a_kortars_irodalom_termeszeti_es_tarsadalom_klimavaltozas_es_kizsakmanyolas_vizonyarol

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2024. november 29. Planet Hope – A cselekvés ideje:
Természet, társadalom, valóság (konferenciaelőadás) –
Fekete Richárd

Előadás tartása a *Planet Hope - A cselekvés ideje* című (2024. november 28-29.) konferencián *Természet, társadalom, valóság* címmel

<https://tab.mta.hu/veszpremi-teruleti-bizottsag/esemenyek/20241/konferenciafelhivas-planet-hope-cselekves-ideje>

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2023. november 22. *A kultúra fenntarthatóságáról.*
(konferenciaelőadás) Környezet és társadalom
minikonferencia, Pannon Egyetem HTK – Tóth Benedek

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2023. november 27. *Kultúra, fenntarthatóság, ökonarratívák, antropocén.* (konferenciaelőadás) A magyar tudomány ünnepe 2023 „*Tudomány: válaszok a globális kihívásokra*” A Pannon Egyetem Humántudományi Karának és a VEAB Nyelv- és Irodalomtudományi Szakbizottságának közös tudományok konferenciája, Veszprém – Tóth Benedek

<https://htk.uni-pannon.hu/hirek/mtu-konferencia-2023>

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2024. április 19-20. *A mesterséges intelligencia színrelépeése az antropocén korszakában, avagy mit is jelenthet a kultúra fenntarthatósága?* (konferenciaelőadás) – Tóth Benedek
17. Új média konferencia: *A mesterséges intelligencia narratívái*, Marosvásárhely

<https://ms.sapientia.ro/hu/hirek/17-uj-media-konferencia-a-mesterseges-intelligencia-narrativai>

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

2024. december. *Motorhajtóanyagok, alternatív lehetőségek - vendégünk D.Sc. Hancsók Jenő (kérdező: Tóth Benedek)*

43 perc időtartamú szerkesztett podcast-beszélgetés a TKP2021-NKTA-21 Környezettudatos Kommunikáció – PE csatornán. 148 megtekintés 2025. 11. 24-én.

<https://www.youtube.com/watch?v=9Srdwfsg35s>

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM